

Глушан Е. В., кандидат исторических наук, доцент,
Киевский национальный университет культуры и искусств
(Украина, Киев), glushan1985@bigmir.net

**Общественная деятельность С. В. Бородаевского в эмиграции:
содержание и основные направления**

На основании анализа широкого комплекса архивных документов из отечественных и зарубежных архивохранилищ раскрыто содержание, основные направления и формы общественной деятельности украинского ученого и государственного деятеля С. В. Бородаевского (1870–1942) в эмиграции. Показано, что основные его усилия как общественного деятеля были направлены на организацию акций и обществ самопомощи и протеста украинской эмиграции в Чехо-Словацкой Республике, привлечение внимания международного сообщества к украинским проблемам, установление контактов с деятелями международных общественных учреждений, благотворительных организаций, фондов помощи. Особое внимание уделено работе С. В. Бородаевского по созданию и организации деятельности Украинской университетской группы для Лиги Наций и развитию ее сотрудничества с Международным университетским обществом для Лиги Наций в 1920–1930-е гг.

Ключевые слова: С. В. Бородаевский, общественная деятельность, украинская эмиграция, Чехо-Словацкая Республика, Украинская университетская группа для Лиги Наций.

* * *

УДК 581.6:001.89(092)«18/19»

Дрозд П. Ю.,
асистент кафедры фізіології, біохімії рослин
та біоенергетики, Національний університет
біоресурсів і природокористування України
(Україна, Київ), drozd_p@i.ua

**НАУКОВО–ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
С. М. ЛАВРЕНКА (1900–1987 РР.)
В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
ВСЕСОЮЗНОГО БОТАНІЧНОГО ТОВАРИСТВА**

Метою статті є на основі методів конкретно–історичного, порівняльного та проблемно–хронологічного аналізу дослідити науково–організаційну діяльність С. М. Лавренка (1900–1987 рр.) у Всесоюзному ботанічному товаристві (ВБТ) в контексті становлення і розвитку самої організації. Встановлено, що учений брав участь в усіх з'їздах Російського, а згодом Всесоюзного ботанічного товариства, у 1963–1973 рр. був його президентом, а з 1973 р. до кінця життя – почесним президентом ВБТ. Учений активно публікувався у виданнях ВБТ: «Проблемы ботаники», «Вопросы ботаники», «Тезисы докладов советской делегации на VIII Международном ботаническом конгрессе», «Академику В. Н. Сукачеву к 75-летию со дня рождения. Сборник работ по геоботанике, лесоведению, палеогеографии и флористике», «Проблемы современной ботаники», де висвітлював дослідження степової рослинності Євразії, флори Кавказу та ін. з 1965 до 1979 рр. С. М. Лавренко був головним редактором дружаного органу товариства – «Ботанический журнал», з яким співпрацював з 1942 р.

Ключевые слова: С. М. Лавренко, Всесоюзное ботаническое товариство, «Ботанический журнал», ботаніка, геоботаніка.

Активна наукова і науково–організаційна діяльність академіка АН СРСР С. М. Лавренка (1900–1987), його фундаментальні праці з методичних і теоретичних проблем геоботаніки, ботанічної географії та екології, що отримали визнання і поширення не тільки в нашій країні, а й за кордоном, наукове та методичне керівництво великими колективами вчених, численні учні та послідовники – все це визначило провідну роль С. М. Лавренка у розвитку ботанічної науки України та СРСР, зокрема у Всесоюзному ботанічному товаристві (ВБТ).

У наукових та науково–публіцистичних працях, які присвячені біографії С. М. Лавренка (В. Д. Александрова [1], З. М. Крамишева [2], Р. В. Камелін [3]), а також довідникових виданнях [4] зазначається сам факт перебування ученого на посаді президента ВБТ, однак не висвітлюється його діяльність в організації. У публікаціях, що стосуються ВБТ [5; 6; 7], згадуються окремі виступи

С. М. Лавренка на з'їздах та його участь у комісіях. Отже, значення для наукової спільноти результатів досліджень С. М. Лавренка вимагає проведення комплексного вивчення та аналізу його діяльності у ВБТ.

Метою статті є на основі методів конкретно–історичного, порівняльного та проблемно–хронологічного аналізу дослідити науково–організаційну діяльність С. М. Лавренка (1900–1987 рр.) у Всесоюзному ботанічному товаристві в контексті становлення і розвитку самої організації.

Для висвітлення діяльності С. М. Лавренка у Всесоюзному ботанічному товаристві (ВБТ) та передумов залучення вченого до його складу, варто відтворити картину становлення та розвитку організації. Попередником Всесоюзного ботанічного товариства було Російське ботанічне товариство (РБТ), засноване Установчим з'їздом 20–21 грудня 1915 р. в Петрограді. С. М. Лавренко з самого початку і аж до того часу, поки в 1970-х рр. хвороба не завадила йому здійснювати активну діяльність брав участь в усіх засіданнях Російського, а потім Всесоюзного товариства [5, с. 1228].

Проведений 20–21 грудня 1915 р. Установчий з'їзд РБТ, на якому були присутні І. П. Бородин, М. А. Буш, Є. П. Вотчал, Б. О. Келлер, В. Л. Комаров, С. П. Костичев, В. П. Любименко, Д. М. Прянишников, В. М. Сукачов, В. І. Талієв, О. В. Фомін та інші, визначив місцеперебування товариства в Петрограді і прийняв його Статут (затверджений Імператорською Санкт–Петербурзькою Академією Наук 3 березня 1916 р.). Статутом було проголошено цілі і завдання товариства: сприяти розвитку в Російській імперії всіх галузей ботаніки; поширювати в країні ботанічні знання; сприяти дослідженню місцевої флори і рослинності [7]. Було прийнято рішення про створення журналу Російського ботанічного товариства при Академії наук і затверджено положення про нього. Для подальшої організації справ РБТ до перших зборів було обрано Тимчасове бюро в складі І. П. Бородіна (голова), М. А. Буша, В. Л. Комарова, С. П. Костичев і В. М. Сукачова.

16–19 грудня 1916 р. у Москві відбулися Річні збори РБТ, на якому було обрано першу Раду товариства, яка змінила Тимчасове бюро, ревізійну комісію і редколегію. До складу Ради увійшли: почесний президент А. С. Фамінцин, президент І. П. Бородин, товариші президента С. Г. Навашин і В. І. Палладін, а також В. Л. Комаров, С. П. Костичев, В. А. Траншель, головний секретар М. А. Буш і скарбник В. М. Сукачов. Було організовано 2 постійні комісії РБТ: флористична, під головуванням М. А. Буша, і комісія зі стаціонарного вивчення рослинності Росії, під головуванням В. М. Сукачова (з 1922 р. вона називалася Комісією з вивчення рослинності Росії). До жовтня 1917 р. в РБТ налічувалося понад 300 членів, було видано 8 випусків журналу зі статтями багатьох найвизначніших ботаніків, почали функціонувати постійні комісії РБТ [7].

У вересні 1921 р. в Петрограді відбувся I Всеросійський з'їзд ботаніків. З'їзд прийняв рішення про організацію Геоботанічного бюро (створене в 1922 р.) і про скликання Першої Всеросійської наради геоботаніків (відбулася в 1924 р.). Було прийнято проект створення позавідомчого Геоботанічного комітету. За матеріалами з'їзду видано кілька випусків «Дневника I Всероссийского съезда русских ботаников в Петрограде в 1921 году, созванного

Русским ботаническим обществом при Российской Академии наук», у якому Є. М. Лавренко опублікував свою працю «Сфагновые торфяники Харьковской губернии» [8, с. 25].

16–25 січня 1926 р. в Москві пройшов II Всесоюзний з'їзд ботаніків, на якому були присутні 556 осіб. У 1927 р. у зв'язку з прийняттям першого Статуту Академії наук СРСР, де була відсутня стаття, що дає академії право засновувати і зараховувати до свого складу наукові товариства, РБТ фактично було виведено із її системи. Після смерті І. П. Бородіна в 1930 р. на посаду президента було обрано В. Л. Комарова. За матеріалами з'їзду видано «Дневник Всесоюзного съезда ботаников в Москве в январе 1926 года», де Є. М. Лавренко у співавторстві з Д. Г. Віленським опублікував доповідь «Условия обитания в Харьковской губ. *Ceratophyllum tanaiticum* Sapjega» [9, с. 47].

9–15 січня 1928 р. в Ленінград відбувся III Всесоюзний з'їзд ботаніків, на якому були присутні 926 осіб. На з'їзді працювало 8 секцій: фізіології рослин, морфології, анатомії, цитології і генетики, систематики і географії вищих рослин та палеоботаніки, альгології, ліхенології і бріології, мікології і фітопатології, мікробіології, фітосоціології і екології рослин, прикладної ботаніки. На цьому заході Є. М. Лавренко виступив з повідомленням про рослинність степів України, яке було опубліковане у «Дневнике Всесоюзного съезда ботаников в Ленинграде в январе 1928 года» [10, с. 246–247].

22 квітня 1933 р. товариство було перейменовано в Державне Всеросійське ботанічне товариство і віднесено до відання Народного комісаріату освіти РРФСР. Відповідно до Статуту деякі види діяльності товариства поширювалися на всю територію СРСР, деякі (наприклад, право створення відділень) обмежувалися районами РРФСР. Це спровокувало кризу товариства. На 1 січня 1935 р. кількість членів ВБТ становила 228 осіб, більшість відділень розпалися. Незважаючи на це, було проведено понад 30 загальних зборів, працювали окремі комісії, зокрема організовано культурно-просвітницьку секцію. У 1939–1940 рр. було відновлено деякі відділення (Саратовське, Південно-Східне, Київське, Одеське), але війна 1941–1945 рр. перервала роботу з відбудови ВБТ. У 1946 р. вдалося скликати Надзвичайні збори товариства і провести вибори нового керівництва. Президентом обрано В. М. Сукачова, віце-президентами – М. О. Максимова та Б. К. Шишкіна, вченим секретарем – В. Б. Сочаву, якими було відновлено деякі відділення ВБТ. Надзвичайними зборами розглянуто питання про необхідність перегляду Статуту товариства, повернення його до складу Академії наук і про перейменування у «Всесоюзне ботанічне товариство при АН СРСР» [7].

29–30 січня 1950 р. в Ленінграді відбувся I Делегатський з'їзд товариства, у роботі якого взяли участь 79 делегатів і понад 250 гостей. На цьому заході Є. М. Лавренко виступив з доповіддю «Советская геоботаника на службе социалистического хозяйства в годы Сталинских пятилеток». Тоді ж президентом ВБТ повторно було обрано В. М. Сукачова, віце-президентами – М. О. Максимова та Б. К. Шишкіна, вченими секретарями – В. Б. Сочаву і Б. О. Тихомирова.

28–31 січня 1951 р. було скликано Делегатську нараду Всесоюзного ботанічного товариства, присвячену обговоренню завдань радянських ботаніків у втіленні

плану перетворення природи. На заході В. М. Сукачов підвів підсумки роботи очолюваної ним Комплексної наукової експедиції АН СРСР із пользахисного лісорозведення, а Є. М. Лавренко повідомив про основні результати геоботанічних досліджень у складі цієї експедиції [5, с. 1234]. 9–17 травня 1957 р. у Ленінграді відбувся II Делегатський з'їзд ВБТ, на якому були присутні 155 делегатів і 450 гостей.

Вперше Є. М. Лавренка було обрано пост Президента РБТ на III Делегатському з'їзді ВБТ 23–28 вересня 1963 р. в Ленінграді. Віце-президентами стали Б. А. Тихомиров, О. І. Толмачов, А. Л. Курсанов і А. О. Ничипорович, вченим секретарем – [А. А.] Юнатов (після його смерті в 1967 р. функції вченого секретаря виконували В. І. Василевич та Т. К. Гордєєва) [7].

З'їзд включав 4 симпозиуми: 1) питання систематики, еволюції та географії рослин, 2) закономірності будови і розподілу рослинного покриву СРСР, 3) взаємовідносини рослин і середовища в крайніх умовах існування, 4) вивчення рослинних ресурсів СРСР, з доповідями виступили А. Л. Тахтаджян, А. В. Благовіщенський, М. М. Голлербах, О. І. Толмачов, П. М. Жуковский, А. О. Ничипорович, С. М. Букасов, О. В. Заленський, І. Г. Серебряков, В. К. Василевська, М. Х. Чайлахян, Б. С. Мошков, Ол. О. Федоров, Б. А. Тихомиров, В. Г. Карпов, М. В. Марков і І. В. Ларін. На пленарному засіданні було заслухано доповідь Є. М. Лавренка «Об основных уровнях организации органического мира в связи с познанием растительного покрова».

У прийнятій з'їздом резолюції «Про чергові завдання ботаніки в Радянському Союзі» було намічено велику програму робіт з розвитку ботаніки – систематики та географії (вищі і нижчі рослини), геоботаніки й екології, фізіології рослин, ботанічного ресурсознавства, ботанічного вивчення культурних рослин, охорони природи тощо [7].

Центр тяжіння роботи товариства було перенесено в його секції та комісії, яких на той час діяло 20. Саме тут, у робочих колегіях, що склалися з висококваліфікованих спеціалістів одного профілю, з належною повнотою обговорювалися і розроблялися актуальні проблеми ботаніки, заслуховувалися й апробувалися наукові доповіді ботаніків, що працювали на периферії, консультували і координували перспективні напрями досліджень. У 1963 р. Є. М. Лавренко створив та очолив Комісію з класифікації рослинності (заступником була В. Д. Александрова, секретарем З. В. Карамішева), брав активну участь у Комісії з історії флори і рослинності СРСР, створеній у 1964 р. під керівництвом В. М. Сукачова [5, с. 1213].

У 1965 р. Є. М. Лавренко у співавторстві з [А. А.] Юнатовим опублікував ґрунтовну статтю «Пятьдесят лет Всесоюзного ботанического общества». За розвідками вченого, ініціатором створення Російського ботанічного товариства було Київське товариство дослідників природи, яке в особливому листі за підписом С. Г. Навашина, Є. П. Вотчала і О. В. Фоміна звернулося до двох старіших ботаніків Петрограду, членів Академії наук А. С. Фамінцина і І. П. Бородіна з проханням порушити клопотання про скликання при Академії наук з'їзду представників російських ботанічних установ з метою організації Російського ботанічного товариства і спеціального ботанічного журналу при

ньому. Є. М. Лавренком вперше виділено основні етапи історії товариства: 1) перший, організаційний період (1915–1916 рр.); 2) другий період (1917–1932 рр.), коли товариство існувало при Академії наук СРСР; 3) третій період (1932–1945 рр.), впродовж якого товариство знаходилося у віданні Народного комісаріату освіти РРФСР і мало назву «Державне Всеросійське ботанічне товариство»; 4) четвертий період (1945–до моменту написання статті), коли товариство знову повернено в систему Академії наук СРСР і отримало назву «Всесоюзне ботанічне товариство», а також дано вичерпну характеристику діяльності товариства в кожен з періодів. [А. А.] Юнатовим висвітлено напрацювання відділень та секцій товариства [5, с. 1205–1247].

7–11 жовтня 1969 р. в Тбілісі відбувся IV Делегатський з'їзд ВБТ, у роботі якого взяли участь 653 члени товариства, з них 487 – делегати від 49 відділень ВБТ. Академік Є. М. Лавренко як президент ВБТ у співавторстві з Ол. О. Федоровим виступив на пленарному засіданні з доповіддю «Состояние и перспективы развития ботанической науки в Советском Союзе». З доповіддю «Ботаника в Грузии за 50 лет» виступив президент Грузинського ботанічного товариства М. М. Кецховелі. З'їзд обрав Є. М. Лавренка президентом ВБТ на другий термін. Віце-президентами стали О. В. Заленський, Б. А. Тихомиров, О. І. Толмачов, О. О. Уранов, вченим секретарем – Г. Б. Гортинський. Було оновлено статут товариства [7].

5–7 вересня 1973 р. в Києві пройшов V Делегатський з'їзд ВБТ, який мав назву «Людина і біосфера» [11, арк. 24]. У роботі з'їзду взяли участь близько 800 осіб: 353 делегати і більше 400 гостей [7] (за іншими даними 900 учасників [11, арк. 24]). Функціонували такі секції: секція охорони рослинного світу, секція фізіології рослин, секція вищих рослин, секція історії флори і рослинності, секція геоботаніки, секція нижчих рослин. Варто відмітити, що основна проблематика товариства в цей період перегукується з пріоритетними напрямками досліджень Є. М. Лавренка.

Було заслухано та обговорено 169 доповідей і повідомлень. Академік Є. М. Лавренко як президент ВБТ виступив з доповіддю «Задачи ботанической науки в решении проблемы «Человек и биосфера». Президент Українського ботанічного товариства К. М. Ситник присвятив свій виступ темі «Организация, основные результаты и перспективы развития ботанических исследований на Украине». На пленарних засіданнях обговорювалися також питання, пов'язані з майбутнім XII Міжнародним ботанічним конгресом. А. Л. Тахтаджян виступив з доповіддю «О подготовке к XII Международному ботаническому конгрессу». Співповідь з приводу наукової програми конгресу зробив О. В. Заленський [7].

На цьому з'їзді президентом товариства було обрано А. Л. Тахтаджяна, а Є. М. Лавренко, який за станом здоров'я не міг повноцінно виконувати свої обов'язки, з цього часу до кінця життя залишався почесним президентом ВБТ. Віце-президентами, крім Б. А. Тихомирова, О. І. Толмачова, та О. В. Заленського, стали К. М. Ситник і Т. О. Работнов [7].

За роки президентства Є. М. Лавренка було створено низку регіональних відділень товариства: Мурманське (1963 р.), Амурське, Башкирське, Кіровське (1964 р.),

Бурятське (1965 р.), Краснодарське (1966 р.), Курське, Читинське (Забайкальське) (1967 р.), Кабардино-Балкарське (1969 р.), Калінінградське, Омське, Ульяновське, Хабаровське (1970 р.), Волгоградське (1971 р.), Магаданське, Мордовське (1972 р.) [7].

З 1965 до 1979 рр. Є. М. Лавренко був головним редактором друкованого органу товариства – «Ботанический журнал», який сприяв розвитку ботанічних досліджень у СРСР. У ці роки на сторінках журналу публікувалися роботи всіх найвідоміших ботаніків СРСР і ближнього зарубіжжя, його тираж становив понад 2,5 тис. примірників [5, с. 1238–1242]. Варто зауважити, що Є. М. Лавренко публікував у цьому журналі результати своїх досліджень з 1942 до 1986 рр. У 1952–1957 рр. учений взяв участь у дискусії з проблеми виду і видоутворення, що відбувалася на сторінках журналу після публікації статті Т. Д. Лисенка «Новое в науке о биологическом виде» (1952 р.). Учений активно публікувався і в інших виданнях ВБТ: «Проблемы ботаники» (1950 р.), «Вопросы ботаники» (Т.1, 2, 1954 р.), «Тезисы докладов советской делегации на VIII Международном ботаническом конгрессе» (1954 р.), «Академику В. Н. Сукачеву к 75-летию со дня рождения. Сборник работ по геоботанике, лесоведению, палеогеографии и флористике», «Проблемы современной ботаники» (Т.2, 1965 р.), де висвітлював дослідження степової рослинності Євразії, флори Кавказу та ін. [6, с. 1784].

ВБТ активно брало участь в організації та проведенні XII Міжнародного ботанічного конгресу. Підготовка до конгресу була розпочата Президією ВБТ в 1969 р. під керівництвом Є. М. Лавренка. У 1971 р. було сформовано Оргкомітет під головуванням А. Л. Тахтаджяна, а в 1974 р. він як президент ВБТ був затверджений президентом XII Міжнародного ботанічного конгресу. Конгрес відбувся 3–10 липня 1975 р. Ленінграді, у ньому взяли участь близько 5000 ботаніків, в тому числі 2328 зарубіжних вчених. За час роботи Конгресу було проведено 3 пленарних і 234 секційних засідання і симпозиуми, заслухано та обговорено близько 2000 доповідей, в тому числі 943 доповіді радянських вчених [7].

Наприкінці 80-х рр. у розвитку товариства відбулася криза, з розпадом Радянського Союзу від ВБТ від'їжджали всі республіканські організації (понад 4200 членів). У грудні 1991 р. А. Л. Тахтаджян попросив звільнити його від обов'язків президента. Постало питання про необхідність відновлення Російського ботанічного товариства, I (IX) Делегатський з'їзд якого відбувся 2–4 червня 1993 р. в Ульяновську. У роботі з'їзду взяли участь 106 делегатів. Президентом РБТ був обраний Р. В. Камелін [12, с. 136–137], автор біографічної статті про Є. М. Лавренка. Нині в товаристві працюють 16 секцій і 8 комісій, серед яких реорганізована секція з класифікації, картографування і районування рослинності.

На основі вищесказаного можна стверджувати, що президентство Є. М. Лавренка припало на період найбільшого розквіту Всесоюзного ботанічного товариства. Науково-організаційна діяльність ученого сприяла створенню нових відділень, організації комісій з актуальних проблем ботаніки, проведенню XII Міжнародного ботанічного конгресу та відтворенню детальної історії організації.

Список використаних джерел

1. Александрова В. Д. Е. М. Лавренко: (к 70-летию со дня рождения и 50-летию научной деятельности) / В. Д. Александрова, З. В. Карамышева // Бот. журн. – 1970. – Т.55, №5. – С.735–761.
2. Карамышева З. В. Евгению Михайловичу Лавренко 100 лет / З. В. Карамышева // Степной бюллетень. – Новосибирск: НИЦ ОИГГМ СО РАН, Издательский дом «Манускрипт», 2000. – №6. – С.49–51.
3. Камелин Р. В. Евгений Михайлович Лавренко (к 100-летию со дня рождения) / Р. В. Камелин // Бот. журн. – 2000. – Т.85, №2. – С.129–137.
4. Евгений Михайлович Лавренко. Материалы к библиографии ученых СРСР. – М.: Наука, 1974. – 111 с.
5. Лавренко Е. М. Пятьдесят лет Всесоюзного ботанического общества / Е. М. Лавренко, А. А. Юнатов // Бот. журн. – 1965. – Т.50, №9. – С.1205–1247.
6. Андреева В. А. Список изданий Всесоюзного ботанического общества. (К 50-летию Общества). – Бот. журн. – 1965. – Т.50, №12. – С.1784.
7. История РБО [Электронный ресурс] / Сайт Русского ботанического общества. – Режим доступа: <http://www.rossbot.ru/history.htm>
8. Лавренко Е. М. Сфагновые торфяники Харьковской губернии / Е. М. Лавренко // Дневник I Всероссийского съезда русских ботаников в Петрограде в 1921 году, созванного Русским ботаническим обществом при Российской Академии наук, под ред. Б. Л. Исаченко. – Пг.: Гл. Бот. сад, 1921. – Вып.3. – С.25.
9. Виленский Д. Г. Условия обитания в Харьковской губ. Ceratophyllum tanaiticum Sapreg. / Д. Г. Виленский, Е. М. Лавренко // Дневник Всесоюзного съезда ботаников в Москве в январе 1926 года; под ред. Е. Е. Успенского. – М.: Ассоц. Научно-иссл. ин-тов при физ.-мат. фак I МГУ, 1926. – С.47.
10. Лавренко Е. М. Типы степей Украины / Е. М. Лавренко // Дневник Всесоюзного съезда ботаников в Ленинграде в январе 1928 года; под ред. И. П. Бородин и Н. А. Буш. – Л.: Гос. Русск. бот. об-во, 1928. – С.246–247.
11. Ф. Р-5111. – Оп.1. – Спр.965.
12. Юбилей и даты: Рудольф Владимирович Камелин (к 70-летию со дня рождения) // Растительность России. – 2008. – Вып.13. – С.136–137.

References

1. Aleksandrova V. D. E. M. Lavrenko: (k 70-letiyu so dnya rozhdeniya i 50-letiyu nauchnoy deyatel'nosti) / V. D. Aleksandrova, Z. V. Karamysheva // Bot. zhurn. – 1970. – T.55, №5. – S.735–761.
2. Karamysheva Z. V. Evgeniyu Mikhaylovichu Lavrenko 100 let / Z. V. Karamysheva // Stepnoy byulleten'. – Novosibirsk: NITs OIGGM SO RAN, Izdatel'skiy dom «Manuskript», 2000. – №6. – S.49–51.
3. Kamelin R. V. Evgeniy Mikhaylovich Lavrenko (k 100-letiyu so dnya rozhdeniya) / R. V. Kamelin // Bot. zhurn. – 2000. – T.85, №2. – S.129–137.
4. Evgeniy Mikhaylovich Lavrenko. Materialy k bibliografii uchenykh SRSR. – M.: Nauka, 1974. – 111 s.
5. Lavrenko E. M. Pyat' desyat let Vsesoyuznogo botanicheskogo obshchestva / E. M. Lavrenko, A. A. Yunatov // Bot. zhurn. – 1965. – T.50, №9. – S.1205–1247.
6. Andreeva V. A. Spisok izdaniy Vsesoyuznogo botanicheskogo obshchestva. (K 50-letiyu Obshchestva). – Bot. zhurn. – 1965. – T.50, №12. – S.1784.
7. Istoriya RBO [Elektronniy resurs] / Sayt Russkogo botanicheskogo obshchestva. – Rezhim dostupa: <http://www.rossbot.ru/history.htm>
8. Lavrenko Ye. M. Sfaagnovye torfyaniKI Khar'kovskoy gubernii / Ye. M. Lavrenko // Dnevnik I Vserossiyskogo s'ezda russkikh botanikov v Petrograde v 1921 godu, sozvanogo Russkim botanicheskim obshchestvom pri Rossiyskoy Akademii nauk; pod red. B. L. Isachenko. – Pg.: Gl. Bot. sad, 1921. – Vyp.3. – S.25.
9. Vilenskiy D. G. Usloviya obitaniya v Khar'kovskoy gubernii. Ceratophyllum tanaiticum Sapreg. / D. G. Vilenskiy, E. M. Lavrenko // Dnevnik Vsesoyuznogo s'ezda botanikov v Moskve v yanvare 1926 goda; pod red. E. E. Uspenskogo. – M.: Assots. Nauchno-issl. in-tov pri fiz.-mat. fak I MGU, 1926. – S.47.
10. Lavrenko E. M. Tipy stepey Ukrainy / E. M. Lavrenko // Dnevnik Vsesoyuznogo s'ezda botanikov v Leningrade v yanvare 1928 goda; pod red. I. P. Borodina i N. A. Bush. – L.: Gos. Russk. bot. ob-vo, 1928. – S.246–247.
11. F. R-5111. – Op.1. – Spr.965.
12. Yubilei i daty: Rudol'f Vladimirovich Kamelin (k 70-letiyu so dnya rozhdeniya) // Rastitel'nost' Rossii. – 2008. – Vyp.13. – S.136–137.

Drozd P. Yu., assistant lecturer of the Department Physiology, Plant Biochemistry and Bioenergetics of National University of Life and Environmental Science of Ukraine (Ukraine, Kyiv), drozd_p@i.ua

Ye. M. Lavrenko's (1900–1987) scientific and organizational activities in terms of the formation and development of All-Union Botanical Society

The aim of the article is, using the methods of concrete historical, comparative and problem-chronological analysis, to explore Ye. M. Lavrenko's (1900–1987) scientific and organizational activities in All-Union Botanical Society (AUBS) in the context of the establishment and development of the organization. It was established that the scholar participated in all the congresses of the Russian and later the All-Union Botanical Society in 1963–1973, was its president, and from 1973 until his death – the honorary president of AUBS. The scientists actively published in AUBS journals: «Problems of Botany», «Questions of Botany», «Scientific Conference Abstracts of the Soviet Delegation at the VIII International Botanical Congress», «For Academician V. N. Sukachov's 75th Anniversary. Collections of Works on Geo-botany, Sylviculture, Paleogeography and Floristry», «Problems of Modern Botany», where he covered researches of Eurasian steppe vegetation, Caucasus flora etc. From 1965 to 1979 Ye. M. Lavrenko was the editor of the press organ of the society – «Botanical Journal», in which he published since 1942.

Keywords: Ye. M. Lavrenko, All-Union Botanical Society, «Botanical Journal», botany, geo-botany.

Дрозд П. Ю., ассистент кафедры физиологии, биохимии растений и биоэнергетики, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (Украина, Киев), drozd_p@i.ua

Научно-организационная деятельность Е. М. Лавренко (1900–1987 гг.) в контексте становления и развития Всесоюзного ботанического общества

Целью статьи является на основе методов конкретно-исторического, сравнительного и проблемно-хронологического анализа исследовать научно-организационную деятельность Е. М. Лавренко (1900–1987 гг.) во Всесоюзном ботаническом обществе (ВБО) в контексте становления и развития самой организации. Установлено, что ученый участвовал во всех съездах Русского, а затем Всесоюзного ботанического общества, в 1963–1973 гг. был его президентом, а с 1973 гг. до конца жизни – почетным президентом ВБО. Ученый активно публиковался в изданиях ВБО: «Проблемы ботаники», «Вопросы ботаники», «Тезисы докладов советской делегации на VIII Международном ботаническом конгрессе», «Академику В. Н. Сукачеву к 75-летию со дня рождения. Сборник работ по геоботанике, лесоведению, палеогеографии и флористике», «Проблемы современной ботаники», где освещал исследование степной растительности Евразии, флоры Кавказа и др. С 1965 по 1979 гг. Е. М. Лавренко был главным редактором печатного органа общества – «Ботанический журнал», с которым сотрудничал с 1942 г.

Ключевые слова: Е. М. Лавренко, Всесоюзное ботаническое общество, «Ботанический журнал», ботаника, геоботаника.

* * *

УДК 94(477):929 Липа

Стамбол И. И.,
соискатель кафедры истории Украины,
Одесский национальный университет
им. И. И. Мечникова (Украина, Одесса),
ihorstambol@ukr.net

КАЗАНСКО-КУБАНСКИЙ ПЕРИОД
ЖИЗНИ И. Л. ЛИПЫ

Освещен казанско-кубанский период одного из видных деятелей украинского национального возрождения. На базе эпистолярного наследия исследовано его обучение в университете и попытка участия в общественной работе. И. Липа, как один из учредителей тайной украинской патриотической организации «Братство Тарасовцев» был осужден за антигосударственную деятельность. Из-за политической неблагонадежности ему было запрещено учиться в украинском учебном заведении, поэтому он выбрал медицинский факультет Казанского университета. На время каникул, в качестве практики подрабатывал в соседнем от своего родного города Темрюке. Там дружил с местным врачом и общественным деятелем М. Киселевым. И. Липа, использовал свои связи в кругах украинской интеллигенции и города Керчи, чтобы помочь коллеге в просветительской работе. Также в статье охарактеризовано проблемы, с которыми столкнулся во время университетских экзаменов будущий министр в правительстве Директории УНР.

Ключевые слова: И. Л. Липа, Казанский университет, Темрюк, библиотечное дело.